

Ötekilik Bağlamında ‘Muhteşem Yüzyıl’ Dizisinin Farklı İdeolojideki Gazetelerin Köşe Yazılarına Yansımaları

*Reflection Of Muhteşem Yüzyıl In Newspaper Columns With
Different Ideological Perspective In Terms Of Otherness Context*

Mustafa ŞEKER*
Fadime ŞİMŞEK**

ÖZET

Bu çalışmada son dönemde gündemi oldukça meşgul eden Muhteşem Yüzyıl dizisiyle ilgili yazılan köşe yazıları, ötekilik bağlamında ele alınmıştır. Farklı ideolojiye sahip gazetelerde diziye ilişkin yazılan köşe yazıları, bir ötekileştirme stratejisi olan laik/anti-laik söylem çerçevesinde analize tabii tutulmuştur. Çalışmada, köşe yazarlarının dizi örneği üzerinden karşıt köşe yazarlarına yönelik ötekileştirici tutumlarının, açık ve örtük ifadeler üzerinden nasıl ideolojik olarak kullanıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Teun van Dijk’in söylem analizi yönteminin uygulandığı çalışmada köşe yazıları makro ve mikro yapıda analiz edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Ötekilik, stereotipleştirme, ideoloji, laik/anti-laik.

ABSTRACT

In this study, newspaper articles on TV series “Magnificent Century”, which has hit the headlines recently, is dealt with in the context of otherness. The articles on the series, which appeared in newspapers with different ideologies, analyzed the issue within the framework of secular-anti-secular discourse, which is an othering (alienation) strategy. The study attempted to reveal how columnists used othering attitudes ideologically towards other opposing columnists on the basis of the series using overt and covert expressions. Teun van Dijk’s discourse analysis method was employed in the study and the articles were analyzed on micro and macro levels.

KEY WORDS

Otherness, stereotyping, ideology, secular/anti-secular.

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Öğretim Üyesi.

** Öğr. Gör., Nevşehir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarım Bölümü.

GİRİŞ

Toplum içindeki “farklı” addedilen kitleleri, birtakım gerekçelerden ötürü pasifize etmeyi amaçlayan ‘ötekileştirme’, egemen güçlerce kullanılan hegemonik bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Stereotipleştirme, ırkçılık, dincilik ve milliyetçilik ötekileştirme olgusunun önemli ve katı dinamikleri arasında yer almaktadır. Ancak modern dönemle birlikte, ötekileştirme politikaları eski katılığını yitirerek, daha esnek bir yapıda faaliyet göstermeye başlamıştır. Denilebilir ki her kesimden azami ölçüde fayda sağlamayı temel alan kapitalist sistem, ötekilik politikalarını da sistemin çarklarına uyumlamayı başarmıştır. Söz konusu dönemden bugüne değin ötekilik belirli kitlelerin toplumdan tecrit edilmesi şeklinde değil, toplumun sosyo-kültürel pratikleri içinde eritilmesi şeklinde süregelmiştir.

Ötekilik ekseninde ‘Muhteşem Yüzyıl’ dizisine yönelik yazılan köşe yazılarının incelendiği bu çalışma teorik ve uygulama bölümlerini kapsamaktadır. Çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan birinci bölümde ötekilik olgusu; ötekileştirme stratejileri ve medyanın ideolojik dilsel kodu ile ötekileştirme başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünü ise ‘Muhteşem Yüzyıl’ dizisi için farklı ideolojiler ekseninde kaleme alınan köşe yazılarının söylem analizi oluşturmaktadır. Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Akit gazetelerinin örneklem olarak belirlendiği çalışmada toplam 11 metin üzerinde van Dijk tarafından geliştirilen ‘eleştirel söylem analizi’ yöntemi uygulanmıştır.

1.ÖTEKİLİK ve ÖTEKİLEŞTİRME STRATEJİLERİ

1.1.Ötekileştirme Stratejisi Olarak Homojenleştirme ve Stereotipleştirme

Ötekilik tarih sahnesinde her daim var olagelen bir kavramdır. Bir doğa kanunuymuşçasına kabul gören ve her dönemin gerektirdiği biçime kolaylıkla evrilebilen bu kavram, olguların diyalektiği üzerine inşa edilmektedir. Mutlak biçimde karşıt grupların varlığına ihtiyaç duyan ötekileştirme/ötekileşmenin temel dayanak noktaları ‘biz’ ve ‘onlar’ dır. ‘Biz’i temsil eden bir grubun geçerliliğinden söz edebilmek için ‘biz’ dışında bir başka grubun yani ‘onlar’ı temsil eden bir grubun da var olması gerekmektedir.

Sosyolojide 'iç grup' ve 'dış' grup olarak da nitelenen 'biz' ve 'onlar' birbirlerinin tezatlıkları üzerine var olabildikleri için, bu iki kavram arasında zorunlu bir ilişki söz konusudur. Bauman'ın konu ile ilgili tespiti bu noktada önemlidir:

"Bu kavramsal-davranışsal zıtlığın iki üyesi birbirini tamamlar ve koşullandırır; onlar bütün anlamlarını zıtlarından alırlar. 'Onlar' olan 'bizim' olmaz ve 'onlar' 'biz' değildir; 'biz' ve 'onlar' ancak birlikte, karşılıklı çatışma içinde anlaşılabilir. Ben kendi iç grubumu ancak belli bir öteki grubu 'onlar' olarak gördüğüm için 'biz' olarak görürüm" (Bauman, 2009: 52).

Biz ve onlar çatışması ekseninde anlam kazanan ötekileştirme/ötekileşme farklı formlara bürünerek karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, 'onlar' kimi zaman 'barbar' olduğu için öteki olmayı hak eden bir gruptur. İlk çağda Yunan kültürünün içinde yer almayan kişi ve şeylerin barbar olarak nitelenmesi, söz konusu durum için çarpıcı bir örnektir. Bu örnekten yola çıkarak, 'biz'e ait olmayan her şey onları niteleyen bir sıfat ile -barbar, yaban, ilkel vs- ötekileştirilir çıkarımında bulunmak mümkündür. Forgas ve Tajfel'in (Akt: Oktar, 2005:73) "Biz neysek oyuz ama onlar bizim olduğumuz gibi değil" tespiti ötekilik için yerinde bir tanımlamadır. 'Biz' ne denli iyi ise ötekilerin payına düşen kötü olmaktadır. 'Biz' ne denli beyazsak ötekilerin yazgısı o denli siyah olmaktadır. Kısacası biz olmayan her şey ötekidir ya da bir diğer deyişle öteki biz dışında her şeydir.

Ötekiler 'biz' tarafından tanımlanır ki tanımlandıkları sürece ötekilikleri meşruluk kazanır. 'Biz'in bakış açısına göre şekillenen ötekilerin birincil özelliği homojen olmalarıdır. Tek tek birey nezdinde sınıflanmayan ötekiler, karşıt bir grup olarak değerlendirilir ve toplu şekilde tanımlanırlar. Örneğin bir Türk için Japonlar ayırt edilemeyecek şekilde birbirinin aynıdır. Benzer şekilde Almanlar soğuk bir mizaca sahiptir. Ya da Batı perspektifinde düşünüldüğünde tüm Müslümanlar terör eylemlerine eğilimli, saldırgan ve geri kalmış insanlardır. Görüldüğü gibi tek bir isim altında toplanan -Müslümanlar, doğulular, zenciler vs gibi- ötekileştirilmiş grupların ayrı ayrı birey ve kimliklerden oluştuğu göz ardı edilmekte, bu gruplar kolektif bir kimlik ile özdeş hale gelmektedir. Söz konusu kolektif kimlikler ise genellikle öteki olmalarını gerektiren birtakım nedenler doğrultusunda 'biz' tarafından oluşturulmaktadır. Homojenleştirme stereotipleştirmeyi de beraberinde getirmektedir. Bireylerin çoğunluklu olarak sosyal yaşamları ve milli kültürleri doğrultusunda oluşan birtakım değer yargılarını içselleştirmeleri ile zihinlerinde karşıt gruplara ilişkin beliren tek tip fikirler zinciri olarak değerlendirilebileceğimiz stereotipleştirme/basmakalıplaştırma ötekiliğin sürdürülebilmesi için önemli bir kavramdır. Lipmann (Akt:İmançer, 2004: 130) stereotip kavramının biçimlenmiş fikir ve ideolojilere işaret ettiğini

öne sürmekte ve dış dünyayı algılama sürecinde bireylerin kullandıkları bir ön kabul olarak görmektedir. Ancak ne var ki bu ön kabul genellikle ön yargıya evrilmekte ve bu da farklı kimliklere sahip grupların ötekileşmesini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla stereotipleştirmenin ötekiliğin meşru kılınması için kullanılan bir ideoloji olduğu tespitini yapmak mümkündür. Bireylerin zihinlerinde oluşan stereotipik resimlerin her bir parçası içinde buldukları baskın-hegemonik kültürel süreçlerin uzantıları ile oluşmaktadır. Denilebilir ki bireyler söz konusu ön kabulleri kafalarında kurgularken bile, bunu yaşadıkları toplumdan bağımsız yapamamaktadır. Bunun birçok kez bilincinde olmamakla birlikte kimi zamanlarda ise bilinçli bir şekilde kendi düşünce ve yargılarını çoğunluğun görüşüne uyumlamak adına örtbas etmektedirler. Bu şekilde toplumdaki egemen gücün kendi hegemonyasını sürdürmesi kolaylaşmakta ve bireylerin zihinlerinde normların dışında kalanların marjinalleştirilmesi ile mevcut düzenin istikrarı yeniden üretilebilmektedir. Stereotip kavramı üzerinde çalışan kuramcılardan biri olan Stuartt Hall'e göre (Akt: Küçük, 2005: 81) oydaşmanın dışında kalan gruplar alternatif bir değer sistemi içinde yer alamadıkları gibi; normların dışına itilerek 'normsuz' ya da 'anomik' olarak görülmektedir. Genellikle stereotipleştirme temsillerinde 'yanlış temsil' söz konusudur. Düzeni bozmaya eğilimli olan ya da olduğu düşünülen kesimler bir takım basmakalıp yanlış temsiller ile toplumdan tecrit edilir. Karşıt grupların ötekileşmesi için kendilerine ilişkin toplumsal şablona ait küçük bir parçanın gruplarda gözlenmesi kâfi gelmektedir. Çoğunluğu oluşturan cenah içinde yer alan bireyler zihinlerindeki öteki şablonuna uyan parçaları algılamakta; önyargılarını doğrulamayan diğer parçalar ise göz ardı edilmektedir.

1.2.Ötekileştirme Stratejileri Olarak Irkçılık, Milliyetçilik ve Din Olgusu

Ötekileştirmenin bir tür doğa kanunu gibi algılanıyor olmasında önemli bir etkiye sahip olan 'ırkçılık politikaları' stereotip düşünceler ile örüntülüdür. Ve ırkçılığın tarihsel hafıza ile ilintili olduğu düşünüldüğünde her ırka dair -toplumsal algı dahilinde- bireylerin zihinlerinde stereotipik düşünceler mevcuttur. Strauss'un da ifade ettiği gibi (1995: 76) toplumlar kendi ırklarından en uzak olan ırkları aynı zamanda en homojen ırklar olarak görme eğilimindedir. Örneğin Ari Aryan ırkına ilişkin 'ırkçılık' teorisinin gelişimine önemli katkı sağlayan Fransız yazar Arthur de Gobineau, beyaz ırkın diğerlerinden daha üstün olduğuna inanmış ve savını destekleyici yönde çalışmalarını sürdürmüştür (www.wikipedia.com). Darwin'in bilimsel ırkçılığın gelişmesinde önemli bir etkiye sahip olan 'biyolojik evrim kuramı' da Avrupalı beyaz ırkın üstünlüğünü savunan başka bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Biyolojik evrim ku-

ramına göre, insan soyu zaman içinde çeşitli evrim aşamalarından geçmiştir. Bu aşamaların en üst noktasını ise Avrupalı beyaz ırk temsil etmektedir (www.filozof.net). Gobineau, Darwin ve onlar gibi düşünen kitleler için beyaz olmayan ırklar beyazlara kıyasla daha az değerlidir ya da değerli olmayı hak etmeyecek şekilde vasıfsız ırklardır. Hatta bu ayrımcılık sadece beyaz ırklar ve diğerlerine has değildir. Beyaz ırkların kendi aralarında dahi bu ayrımcılıktan söz etmek olasıdır. Çünkü “her beyaz ulus, manevi olarak en beyazdır” (Balibar, 2007: 58).

İrkçilik her ne kadar kapitalist sistemin de çabaları ile bazı değişimlere uğramışsa da genellikle biyolojik bir olgu niteliği taşımaktadır. Bu bakış açısı da şüphesiz ‘doğa kanunları’ gibi kabul görmesi ve değiştirilemez olması düşüncesini desteklemektedir.

Etnisiteye dayalı olarak oluşturulan ötekilik politikalarında kültürel farklılık da önemli bir konudur. Kültürel farklılık olgusu yaşam biçimlerinin ve kültürlerin bağdaşmaması üzerine yapılan ‘yeni ırkçılık’ ile ilintilidir. Burada aynı toplum içinde yer alan farklı kültürlerin konumlanması önem kazanmaktadır. Çok kültürlü toplumlarda kimi kültürlerin alt kültür olarak nitelenmesi yine kültür dahilinde oluşturulan ötekileştirme ile ilişkilidir. Bir toplumu diğerlerinden farklı kılan ve o topluma belirli bir kimlik atfeden milli kültür, kendi içinde birçok farklı kültürü de barındırmaktadır. Ve bu kültürler kimi zaman milli kültür ile uzlaşma içinde olmayabilir. Bu gibi durumlarda söz konusu alt kültürler, zengin kültür yelpazesinin ancak en uç kısmında ‘öteki’ olarak kendilerine bir yer edinebilmektedir.

Milli kültürün sermayesi şüphesiz milliyetçilik ideolojisidir. Bu ideolojiden beslenen milli kültür, milliyetçilik için tehdit ya da tehlike arz eden her türlü ideolojiyi/kültürü/karşıt grubu hızla ötekileştirmekte ve normların dışına iterek ‘anomalî’ haline getirmektedir. Tam da bu noktada ötekiliği pekiştiren bir ideoloji olan milliyetçilikten söz etmek yerinde olacaktır.

Toplumsal dünyayı anlamlandıran bir söylem olan milliyetçilik toplumsal değer yargıları ile oluşan belirli bir temsil sistemidir. Milliyetçilik, kültürel pratikler ile sürekli ve yeniden üretilen bir ideolojidir (Gökalp, 2007a: 10). Ancak milliyetçilik sadece siyasal bir ideoloji ya da toplumsal hareket türü değildir. Aynı zamanda kültürel bir kimliktir de (Gökalp, 2007b: 284). Fakat her toplumda o toplumun milli kültürü içine doğan ve o kültürün ideolojik aygıtları ile yetişen tüm bireyler, bu milli kimliğe sahip değildir. Milli kimliğe sahip olmak belirli bir aidiyeti gerektirmektedir. Ve söz konusu toplum ancak kendi seçtiği

ya da kendinden gördüğü bireylere yaşadıkları topluma ilişkin aidiyet hissi vermektedir. Bu hissiyat dışında bırakılan gruplar ise yine mevcut milli kültür içinde yaşamaya devam etseler dahi, bir alt kültür vatandaşı ya da açık bir ifade ile 'öteki' olmaktan öteye gidememektedirler. 'Biz' ve 'onlar'ın diyalektiği burada da kendini göstermektedir. Çünkü milli aidiyet ötekiliğin vurgulanması ile güçlenmektedir. Dolayısıyla ötekilik, milliyetçilik için son derece gerekli bir unsurdur. Çünkü bu sayede ulusal kimliğin tanımlanması ve sahiplenilmesi kolaylaştırılmış olunur.

'Muhafazakâr milliyetçilik' için önemli bir etken olan din olgusu da ötekileştirme stratejilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bir dönem oldukça güçlü olan bu olgu, zamanla çağdaşlaşma hareketlerinin gerisinde kalmıştır. Batılılaşmanın çağdaşlık ve modernlik olarak algılandığı bir dönemde muhafazakârlık ilerlemenin önünde yer alan bir engel olarak görülmüştür. Bu nedenle din ve devlet işleri keskin şekilde birbirinden ayrılmış, laiklik ilkesi diğer Atatürk ilkelerinden görece özerk bir duruma yükselmiştir. Dinsel öğeler ve semboller kamusal alandan ayrı tutularak sekülerleşme yalnızca devlet işlerinde değil hayatın her alanında kendini hissettirmeye başlamıştır.

"Yeni Türk devletinin kuruluşundan itibaren en büyük tartışmalar din üzerinden gerçekleşmiştir. Dine dayalı bir yönetim şeklinin tamamıyla bırakılması ve laik yapıya geçilmesi bazı kesimlerce hoş karşılanmamıştır. Ve bu tartışmalar başlangıçtan günümüze kadar alt yapısı aynı, fakat farklı söylemlerle ortaya çıkmıştır. Söz gelimi devlet kurumları yapısı içine oturtulmaya çalışılan yeni çağdaş sistem Kemalist ideolojiyi egemen ideoloji konumuna getirirken, ülke genelinde muhafazakâr İslamcı kesim derinlere itilmeye çalışılmıştır" (Demirelli, 2009 : 377).

Laik kesimin ötekisi durumunda olan 'anti-laik' kesim belirli bir dönem pasif bir konumda kalmıştır. Ancak zamanla söz konusu kesim içinde yer alan kişilerin siyasi arenada aktif şekilde yer alması ile bu kesim de atağa geçmiştir. Hiç şüphesiz yine bu kesim de 'laik' zümreyi eylem ve söylemleri ile öteki kılmaktadır. Dolayısıyla Kemalist ideolojiyi ve muhafazakâr ideolojiyi benimseyen farklı kesimler birbirlerinin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Çünkü toplumda her hangi bir ideolojinin/görüşün meşruiyetini sağlamlaştırması için karşıt görüşlere ihtiyacı vardır.

2.MEDYANIN İDEOLOJİK DİLSEL KODU VE ÖTEKİLEŞTİRME

Ötekilik uluslararası bir anlaşma yapılmışçasına her ulusta var olan bir olgudur. Toplumlar, kendi değer yargılarının, norm ve beklentilerinin dışında

kalan karşıt grupları öteki olarak nitelemektedir. 'Biz' ve 'onlar' çatışması üzerinde yoğunlaşan ötekilik 'biz'in olduğu her yer ve alanda karşılaşılan bir durumdur. 'Biz' in varlığı şüphesiz kendisinin karşıtı olan bir başka kavrama yani 'onlar'a ihtiyaç duyar. Dolayısıyla bu iki kavramın ilişkisi her ne kadar çatışmalı idiyse de, birbirlerinin varlığı yine birbirlerine bağlıdır.

Ötekilik milli kültür ve milli kimlik ile şekillenen milliyetçilik; etnik milliyetçiliğin doğurduğu ırkçılık ve toplumsal katmanlaşma ile oluşan sınıfsal hiyerarşi gibi çatışmalı durumlarda ortaya çıkan önemli bir ideolojidir. Her ne kadar önceki yüzyıllarda zor kullanarak birtakım baskı yöntemleri ile ötekilik vurgusu yapılmış ise de, tezatlıklar üzerine kurulu post-modern çağın da etkisiyle artık zor kullanmak yerine ideolojik aygıtların devrede olduğunu görmekteyiz. Bu sayede tüm toplumsal gruplar makul sebeplerle kendi paylarına düşene rıza göstermek durumunda kalmaktadır.

Her ideolojide olduğu gibi ötekilik ideolojisinin de meşruluk kazanması için rıza üretiminin sağlanması gerekmektedir. İdeolojik aygıtlar, rıza üretimi ile egemen görüşün yeniden üretilmesini sağlamada oldukça önemli bir paya sahiptir. Hiç şüphe yok ki dil tüm ideolojileri besleyen ve yeniden üreten en önemli ideolojik aygıttır. Bu nedenle dil kullanımının ideolojilere nasıl zemin hazırladığına değinmek yerinde olacaktır.

Dilbilim alanında yapılan çalışmalar genellikle Saussure'ün dil (langue) ve söz (parole) ayrımı yaklaşımı üzerinde yoğunlaşmıştır. Dil bir tür gösterge olarak kabul edilmiş, dili oluşturan sesler ve söz dizimleri sembolik bir şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır. Ancak dilin göstergebilimin bir parçası olmadığını aksine göstergelerin dilbilime dahil olduğunu öne süren Barthes ile birlikte dil üzerine yapılan tartışmalar yorum üzerine yoğunlaşmıştır. Dili anlam ve söylem olarak ayırtıran Barthes, sözcüğün birincil anlamının yani dilin düz anlamının yanına bir de yan anlam yüklemiştir. Yan anlam genellikle dilin söylem boyutu ile ilgilidir ve sözcüğün ideolojik anlamlarını da kapsar. Bir kavramın gerçek anlamı dışında ona yüklenen soyut anlamları ifade eden yan anlam, dilin kurgulandığı ideolojik yapı ile yakından ilişkilidir. Bir kelimeye yüklenen yan anlamlar o dilin ait olduğu toplumun ideolojisine ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Çünkü anlam toplumsal ilişkiler ağı içinde ve sosya-kültürel pratikler doğrultusunda üretilir.

Ancak Baudrillard gibi teorisyenler, sadece yan anlamın ideolojik çağrışımlar içerdiğine karşı çıkmaktadır. Onlara göre dilin kendisi başlı başına ideolojik bir yapı ile yapılandırılmıştır bu nedenle de ideolojiden arındırılmış bir düz

anlam yoktur. Dolayısıyla 'düzanlam'-'yananlam' ayrımı dilin kendisinin ideolojik yapısını gizlemektedir (Akca, 2009: 83).

Toplumsal yapıyı ve toplumsal bireyi inşa etmede dili en uygun biçimde kullanan araçlardan biri olarak 'medya organları' karşımıza çıkmaktadır. Medya organları hakim sosyo-kültürel ve ekonomi-politik yapı doğrultusunda birtakım dilsel ve göstergesel kodlar geliştirmektedir. Bu kodlar aracılığı ile belirli bir temsil yapısı ve söylem geliştiren medya organları 'normal' ve 'marjinal' davranış kalıpları belirlemektedir. Ancak bu kalıplar durağan değildir, medya sürekli olarak "yeni fikirlerle uğraşmakta, toplumsal kuralları yeniden onaylamakta, sınırları yeniden çizmekte ve tanımlamaktadır" (Shoemaker ve Reese, 2002: 127).

"Marjinal durum ve kimlikler, hem söylem yoluyla ötekileştirilir hem de ötekiler, söylem yoluyla dışlanır. Daha açık bir ifade ile haber metinlerinde farklı etnik ve kültürel kimliklere sahip olanları dışlayıcı ifadelerle sıkça rastlanmaktadır. Farklı kimliklere sahip olanlar çoğunlukla belirli stereotiplerle temsil edilirler. Stereotipler, bazı şeyleri kolay ve kısa yoldan anlatma imkanı verirken, aynı zamanda temsil edilen gruplar hakkında ön yargılar da üretir. Çünkü bu temsil biçimi, onu yalnızca bir bölümüyle, bazı özelliklerini olduğundan daha abartılı olarak sunmak biçiminde gerçekleşir" (Akca, 2009: 101).

Görüldüğü gibi medya gerçekleri olduğu gibi aktarmamakta, belirli süzgeçleri kullanarak gerçekliği yeniden inşa etmektedir. Toplumsal yapı ile uyum içinde olamayan ya da toplumsal yapı için tehlike arz ettiği düşünülen kişi ya da kişiler stereotipleştirilerek/marjinalleştirilerek hatta sapkınlık eğilimleri içinde gösterilerek ötekileştirilmektedir. Tam da bu noktada Hall'un 'temsil etme' ve 'yansıtma' ayrımlarına değinmek yerinde olacaktır. Hall'a göre (Akt:Akca, 2009: 96) 'temsil etme' ve 'yansıtma' birbirlerinden oldukça farklı kavramlardır. Temsil etme, var olan anlamı aktarma değil, şeylere anlam yükleme çabasıdır. Ve temsil etme işlevi, medyanın kullandığı dil ve kodlarla gerçekleşir. Medya kurumları toplumsal yapı ile birlikte kendi yapısını da gözetecek birtakım kodlar geliştirmekte ve gerçekleri biçimlemektedir.

3.ÖTEKİLİK BAĞLAMINDA 'MUHTEŞEM YÜZYIL' DİZİSİNİN FARKLI İDEOLOJİDEKİ GAZETELERİN KÖŞE YAZILARINA YANSIMALARI ÜZERİNE SÖYLEM ANALİZİ BULGULARI

Ötekilik olgusunun Muhteşem Yüzyıl örneklemini üzerinden tartışıldığı bu çalışmada van Dijk (2003) tarafından geliştirilen 'eleştirel söylem analizi' yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntemin tercih edilme gerekçesi ise medya metinleri-

nin analizi için sıkça kullanılıyor olmasıdır. Ayrıca bu yöntem ideolojinin metinlerde nasıl ve ne şekilde yer aldığını metinlerin bağlamı ile ilişkilendirerek ele almaktadır. Bu da yapılan analizin amacına ulaşmasını sağlamaktadır.

Çalışmanın örneklemini olarak farklı ideolojilere sahip olmaları gerekçesi ile Cumhuriyet, Yeni Akit ve Milliyet gazeteleri belirlenmiş; çalışmanın zaman aralığı ise 7-25 Ocak olarak sınırlandırılmıştır. Köşe yazılarının analiz edildiği bu çalışmada toplam 11 metne yer verilmiştir. Çalışmada analiz için temel teşkil eden sorular şu şekilde sıralanmıştır:

- Metinlerde ötekilik vurgusu ne denli baskındır?
- Köşe yazıları olaya mı, şahsa/şahıslara yönelik mi oluşturulmuştur?
- Gazetelerin hakim ideolojisi köşe yazıları ile pekiştirilmekte midir? Çelişmekte midir?
- Karşıt görüşler eleştirilirken nasıl bir üslup kullanılmıştır?
- Onlar'a yüklenen anlam/anlamlar nelerdir?

3.1.Çalışmanın Konusunu Oluşturan Muhteşem Yüzyıl Dizisi

Show TV'de yayınlanan Muhteşem Yüzyıl dizisi tarihe 'Muhteşem Süleyman' olarak geçen Kanuni Sultan Süleyman'ın padişahlık dönemini konu etmektedir. Dizide önemli yer tutan harem sahneleri oldukça ses getirmiştir. Kimi muhafazakâr/milliyetçi kesim dizide harem olgusunun çarpıtılarak anlatıldığını öne sürmektedir. Harem sahnelerinin yanı sıra Kanuni'nin Hürrem Sultan ile ilişkisi ve içki içtiği sahneler de yine belirli kesimlerin tepkisini çekmiştir. RTÜK'e yapılan şikayetlere ve RTÜK'ün uyarı cezasına rağmen dizinin reytingleri hâlâ oldukça yüksektir. Dizinin yeni yayınlanmaya başladığı dönemlerde oldukça yankı uyandırması ile birlikte birçok köşe yazarı söz konusu olayı kalem almıştır. Muhteşem Yüzyıl dizisi tartışmaları genellikle laik/anti-laik bir çizgide ilerlemiştir. Köşe yazarlarını ikiye bölen Muhteşem Yüzyıl dizisi, yazarların dizi polemiği üzerinden birbirlerini ve karşıt görüşleri nasıl ötekileştirdikleri anlamında önemli bir örneklem oluşturmuştur.

3.2.Cumhuriyet Gazetesinin Muhteşem Yüzyıl Dizisine İlişkin Söylemi

Türkiye'deki laik kesimin sözcülüğünü yapan Cumhuriyet Gazetesi yayın politikasını sol bir çizgede sürdürmektedir. Gazete köşe yazarlarının Muhteşem Yüzyıl dizisine ilişkin yazıları da gazetenin yayın politikası ile paralellik göstermektedir. Köşe yazarları genel olarak 'diziye tahammül gösteremeyen' kesimi eleştirici yönde yazılar kaleme almıştır. Cumhuriyet yazarları bu kesimi

'İslamcı-Osmanlı', 'bağnaz', 'Osmanlılar' 'Yeni Osmanlılık', 'İslam'ı referans olarak kabul eden' bir kesim olarak nitelenmişlerdir. Kimi köşe yazarları ise dizi tartışmaları üzerinden AKP Hükümeti'ni 'yasakçı bir zihniyet' olduğu gerekçesi ile eleştirmiştir.

3.2.1.Laik Kesimin Ötekisi: İslamcı-Osmanlı Kesim

Cumhuriyet Gazetesi köşe yazarları Muhteşem Yüzyıl'a ilişkin kaleme aldıkları yazılarda, söz konusu diziyi eleştiren kesimin tarihi şahsiyetleri kutsadığı ve tabu olarak gördüğü ortak paydasında buluşmaktadırlar. Köşe yazarlarına göre tarihi şahsiyetleri kutsamaları nedeni ile "İslamcı-Osmanlı" gürühta yer alan kişiler, tarihe ilişkin ezber bozanlara tahammül gösterememektedir. Zeynep Oral "Padişahım Çok Yaşa" başlığını taşıyan yazısında bu durumu şu sözlerle aktarmaktadır: "Atalarımızı, ceddimizi aşağılamışlar! Koca sultanımızı, kadın sever, içki içer göstermişler! Bu dizi derhal kaldırılmalı, yakıla, yok edile!" Deniz Kavukçuoğlu "Muhteşem Yüzyıl" başlığını taşıyan yazısında bu kesime ilişkin görüşlerini şöyle aktarmaktadır: "İslamcı-Osmanlılarda Osman Gazi'den Vahdettin'e kadar Osmanlı'nın her yaptığını kutsamak gibi bir gelenek var ya, önlerine kutsallarına aykırı bir şeyler çıktığında/çıkarıldığında deliye dönüyorlar, şirazededen çıkıyorlar... Sultan Süleyman şehvetli mizaca sahip bir padişah. Osmanlılar öfkelerinden tepinseler de, saçlarını başlarını yolsalar da eski tarih yeniden yazılmıyor." Gazetenin sivri kalemlerinden biri olan Bekir Coşkun ise hem tarihi kutsayan zihniyeti hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun 'Muhteşem' olarak nitelenen dönemini sert bir dille eleştirmektedir. Bekir Coşkun "Muhteşem Memleket" başlıklı yazısında diziden ötürü rahatsızlık duyan ve şikayetlerini RTÜK'e bildiren kişilerin 'hassasiyetlerine' ilişkin şu sözleri sarf etmektedir: "Atatürk'e televizyonda hakaret ettiler, kılı kıpırdamadı... "Türk" kelimesini ekranlarda aşağıladılar, tınmadı... Cumhuriyetimizi tekmeliyorlar, alınmadı... Ama diziyi bakınca 'milli ve manevi değerleri' incindi..."

Köşe yazılarında İslamcı-Osmanlı olarak nitelenen hükümet yanlısı bu kesimin artık referans olarak İslam'ı kabul ettiği vurgusu yapılmaktadır. Muhafazakâr kesim yasakçı bir zihniyetle hareket etmesi nedeni ile eleştiri oklarına hedef olmaktadır. Bu kesim, herhangi bir durumda Cumhuriyet rejimi ya da Mustafa Kemal Atatürk söz konusu olduğunda olaylara kayıtsız kalmakla itham edilmekte ve bu yönleri de ötekileştirilmeleri için önemli bir neden teşkil etmektedir.

Köşe yazılarında ötekileştirilen Osmanlıcı muhafazakâr kesim için “tepinmek”, “saçlarını başlarını yolmak” gibi eğretilmelerin yanı sıra “Yeni Osmanlılar”, “İslamcı-Osmanlıcı”, “bağnaz” gibi adlandırmalar da kullanılmıştır.

3.2.2.Cumhuriyet Gazetesinde Temsil Edilen Osmanlı Devleti

Cumhuriyet yazarlarının, Muhteşem Yüzyıl konusuna eğilirken, konuyu bütünlüklü olarak ele aldıkları görülmektedir. Yazılarının giriş ya da sonuç bölümlerinde Osmanlı Devletine, Osmanlı Padişahlarına ya da Kanuni Sultan Süleyman dönemine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Cumhuriyet’te yer alan köşe yazılarında Osmanlı padişahları içki içen, kardeş ya da çocuklarının katlini devletin bekası için vacip gören, kimi zaman şehvet düşkününü profili ile öne çıkmaktadır. Deniz Kavukçuoğlu’nun 12 Ocak’ta yayınlanan “Muhteşem Yüzyıl” başlıklı yazısında Osmanlı padişahlarına ilişkin şu saptamalar yer almaktadır: “Şarap içen bir padişah bunların -Osmanlıcıların- akıllarını darmadağın, bildiklerini ters yüz ediyor; Müslüman bir padişahın şarap içemeyeceğini bellemişler bir kere, aksini düşünemiyorlar. Oysa birçok Osmanlı padişahının bizim bağnaz Osmanlıcılarımızın tersine mey erbabı oldukları biliniyor. (...) Bir de padişahların “harem hayatı”na takmışlar, insanları inandıracaklarını gözleri kesse, ‘Yok, yahu, harem marem diye bir şey yoktu Osmanlı’da!’ diyecekler, ama diyemiyorlar.”

Bekir Coşkun’un da yine diziyle ilgili kaleme aldığı yazısında Osmanlı Devletinin olumsuzluklarına vurgu yapmaktadır: “Muhteşem Yüzyıl” dediğiniz, yağmaya ve istilaya dayalı ekonomisi, bebek yaşta annesinden-babasından koparılmış devşirmelerden ordusu, adı ve kimliği değiştirilmiş insanlardan oluşan devleti, saçından sürüklenerek getirilmiş el kızlarının hamama sokulup sokulup padişaha sunulduğu, kalanlarının paylaşıldığı, babanın oğlu, kardeşin kardeşi boğdurduğu ve ha bire kafaların kesildiği öyle bir yüzyıl işte... Eksik bile; ya sarayın oğlanlarını gösterelelerdi...”

Işıl Özgentürk’ün “Şimdi de Ecdadınızla ve Umumi Halle Yüzleşme” başlıklı yazısı da benzer bir tema üzerinden gitmektedir: “İlkokul tarih kitaplarında bile söz konusu olan, iktidarı uğruna çocuklarını ve kardeşlerini öldürten padişahlar başka bir Osmanlı’da mı yaşadılar? Harem hayatını anlatan Bahnameler (Cinsel bilgiler içeren metinler) başka bir Topkapı Sarayı’nda mı yazıldı? Biraz tarih okuyanlar bilirler ki, Osmanlı Anadolu’ya belli yerler dışında hiç el değdirmemiştir, çünkü Anadolu sadece asker ve vergi veren bir vatan toprağıdır. Ve haklı isyanlar çok kanlı bir biçimde bastırılmıştır. Bunu tarih kitapları yazıyor, yalan mı?”

3.2.3.Cumhuriyet Gazetesinde Muhteşem Yüzyıl Dizisi Üzerinden Yürütülen Hükümet Eleştirileri

AKP Hükümeti'ne karşıt bir çizgide yayın yapan Cumhuriyet Gazetesi, bu tutumunu Muhteşem Yüzyıl konusunda da sürdürmektedir. Kimi köşe yazarları dizi üzerinden hükümet politikalarını ve AKP'nin "anti-laik" çizgisini eleştirmektedir. Başbakan Erdoğan'ın Kars'ta bulunan 'İnsanlık Anıtı'na "ucube" yakıştırması ve heykelin yıkılmasına ilişkin sözleri ile RTÜK'ün Muhteşem Yüzyıl dizisine uyarı cezası vermesi aynı döneme denk düşmüştür. Köşe yazarları da bu iki olayı aynı başlık altında ele alarak hükümetin "yasakçı ve tahammülsüz" zihniyetini bu örnekler üzerinden yinelemiştir. Bu anlamda Cumhuriyet yazarlarının kaleme aldıkları yazılarda AKP Hükümetine ilişkin aşırı-leksikalizasyon söz konusudur. Bir takım örnekler üzerinden hükümetin olumsuzlukları vurgulanmakta ve tekrarlanmaktadır. Zeynep Oral "Padişahım Çok Yaşa" başlıklı yazısında hükümete ilişkin şu görüşlerini okurla paylaşmaktadır: "Dayatmacı ve baskıcı yöntemdir. Kendini her şeyin üzerine koymaktır. 'İktidardayım, güç bende, benim dediğim olacak' demektir. Ötekileri yok saymak demektir. Hak ve hukuku yok sayıp kendini padişah gibi görmek demektir." Şükran Soner "Ucube Osmanlılık" başlıklı yazısında AKP Hükümetinin "Cumhuriyet, laiklik, ulus, Atatürk devrimlerini reddeden" kimliğine vurgu yapmaktadır. Bekir Coşkun'un perspektifinde ise AKP'nin kimliği "Batıdan Araplara doğru kayan ve Neo-Osmanlı diye tanımlanan" bir kimliktir.

3.3.Milliyet Gazetesinin Muhteşem Yüzyıl Dizisine İlişkin Söylemi

Liberal bir çizgide yayın yapan Milliyet Gazetesi'nde çalışmanın yayın aralığını oluşturan tarihlerde Muhteşem Yüzyıl dizisine ilişkin oldukça fazla köşe yazısına rastlanmıştır. Milliyet yazarları genel olarak Muhteşem Yüzyıl'ın belgesel değil bir dizi olduğunu, padişahların peygamber olmadığını ve yine padişahların da içki içebileceğini savunmaktadır. Başta Can Dündar olmak üzere kimi yazarlar yazılarında, Muhteşem Yüzyıl'a gösterilen tepkilerin Mustafa filmine gelen tepkiler ile eş değer olduğunu ifade etmektedir. Milliyet Gazetesi çalışma kapsamında incelenen diğer gazetelere kıyasla (Cumhuriyet ve Yeni Akit) konuyu laik ve anti-laik çatışmasına belirgin şekilde indirgmeden ele almaktadır. Ancak kimi Milliyet yazarları hükümet üzerinden eleştirilerini sürdürerek, hükümet yanlısı kesimi de örtük biçimde ötekileştirmektedir. Gazetede, tarihi şahsiyetlerin kutsanmasından ötürü tarihi film ve dizilerin çok eleştirildiği ancak bunun düşünce özgürlüğüne bir saldırı olduğu görüşü hakimdir.

3.3.1.Laik ve Anti-laiklerin Milliyet Gazetesinde Konumlanması

Milliyet Gazetesi yazarları Muhteşem Yüzyıl dizisi ile Mustafa filminin benzer bir kaderi paylaştığını öne sürmektedir. Bu bakış açısı ile kaleme alınan köşe yazılarında her iki kesime yönelik eleştirilerin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu köşelerde her iki kesim de karşıt fikirlere karşı hoşgörüsüz olmakla suçlanmaktadır. Laik kesim için köşe yazılarında “Kemalist”, “Cumhuriyetçi”, “Atatürkçü” adlandırmaları kullanılırken anti-laik kesim için ise “Muhafazakâr”, “Yeni Osmanlıcı”, “Osmanlıcı” gibi adlandırmalar yapılmıştır. Taha Akyol “Ali ve Muaviye” başlıklı yazısında Mustafa filmine “Cumhuriyetçiler” tarafından yöneltilen eleştirileri hatırlatmaktadır. Akyol, bu iki örnek olayda “Muhafazakârların ve Kemalistlerin kutsallarının çarpıştığından” söz etmektedir. Akyol aynı yazısında tarihi şahsiyetlerin kutsallaştırılmasından ötürü duyduğu hoşnutsuzluğu dile getirmektedir. Ancak Akyol “Muhteşem Yüzyıl” başlıklı bir diğer yazısında ise, sultanların ve Atatürk’ün içki masalarında gösterilmelerinin yanlış bir tutum olduğu görüşünü ileri sürmektedir.

Mustafa filminin yapımcısı ve senaristi Can Dündar ise konuya daha derinlikli yaklaşmaktadır. Dündar 11 Ocak’ta yayınlanan “Kulübe Hoş geldin Meral” başlıklı yazısında şunları söylemektedir: “Muhteşem Yüzyıl’ın senaristi Meral Okay’ı çok iyi anlıyorum. Mustafa’da da aynısını yaşadım çünkü. ‘Tarihi biz biliriz. Sadece kahramanlıkların sergilenmesine izin veririz. Ötesine girmek isteyen ezeriz’ lobisinin yeni hedefi Meral ve dizisi... Lobinin kimisi Osmanlıcı, kimisi Cumhuriyetçi geçiniyor. Tabuları var ve resmi tarihi kutsal sayıyorlar. Dokunanı cezalandırıyorlar. (...)Bir cenah, ‘Sen nasıl olur da ecdadımıza laf edersin’ diye ayaklanıyor. Diziyi yasaklatmaya çalışıyor. Daha önceki hoşgörü sınavında çakmış öbür kesim, 2 yıl önce yazdıklarını hatırlamayacağımızı sanarak ‘Ne var ki? Tarih bu... Tabii her yönüyle anlatılacak’ diye müsamahakârlık taşıyor.” Görüldüğü gibi her iki kesim de belirli kutuplara ayrılarak - Cumhuriyetçi/Osmanlıcı- birtakım değer yargıları içinde değerlendirilmektedir. Bu anlamda Milliyet Gazetesinin her iki kesimi de öteleyen yazılara sayfalarında yer verdiği görülmektedir.

Gazetede kimi köşe yazarları RTÜK ve hükümeti getirdikleri yasaklamalardan ötürü suçlamaktadır. Mehmet Ali Birand “Muhteşem Kazandı, RTÜK Yara Aldı” başlığını taşıyan 14 Ocak tarihli yazısında RTÜK üyelerinin, ülkeye hakim yönetici kesim tarafından baskı altında tutulduğunu yazmaktadır. Birand’a göre RTÜK üzerindeki baskılara dayanamayarak diziyi uyarı cezası vermiştir. Birand “yaratıcı düşünmenin artık yasak olduğundan” bahsettiği yazısında söz konusu şartların AKP Hükümetinden kaynaklandığını belirtmektedir.

dir. Melih Aşık ise “Mahremiyet” adlı yazısında şu ifadeleri kullanmaktadır: “Baykal’ın mahremiyetini günlerce dillerine dolayanlar, referandum kampanyasında bile kullananlar, iş bir dizide Kanuni’nin mahremiyetine gelince ne kadar da duyarlı olabildiler.” Aşık bu ifadeleri direkt olarak AKP Hükümeti için kullanarak, “iktidar organı RTÜK’ün” bir diziyeye hükümet düzeyinde uyarı cezası vermesinin “Arap Diktatörlüklerinde” mümkün olduğunu ve ülkenin gidişatının da o yönde olduğunu yazmaktadır. Aşık’ın yazısında iktidar partisi ‘Arap Diktatörlüğü’ olarak adlandırılmakta ve ötekileştirilmektedir.

3.3.2. Milliyet Gazetesinde Temsil Edilen Osmanlı Devleti

Muhteşem Yüzyıl’ın bir belgesel olmadığını savunan, bu nedenle de abartılı bir anlatıma sahip olmasında ya da kişi ve olayların değiştirilerek anlatılmasında herhangi bir beis görmeyen Milliyet yazarları zaman zaman köşelerinde dizide anlatılanların doğruluk payını göstermeye çalışmaktadır. “Sinema ve Tarih” başlıklı yazısında tarihi gerçeklere eğilen Derya Sazak, okura, “Sadece at üstünde süren bir saltanat düşüncesiyle yeterince Malkoçoğlu filmi izlemedik mi? Harem de tarihsel bir gerçeklik içermiyor mu” diye sormaktadır. Hasan Pulur ise “Kanuni Süleyman ve Bir Film” başlığını taşıyan yazısında tarihi gerçeklere ilişkin şunları yazmaktadır: “Kanuni devrinin, bütün muhteşemliğine rağmen, kadınlar saltanatı ve rüşvet kapısının açıldığı da gerçektir. Bunları belirten kaynaklar karısı Hürrem Sultan ile damadı Rüstem Paşa’yı gösterirler. Paşa, Osmanlı tarihinin en büyük rüşvetçisidir.”

Hasan Pulur “Yasak, Yasak, Yasak” başlıklı yazısında Kanuni’nin devlet adamı olarak, asker olarak ne kadar değerli olduğunu hatırlatmakla birlikte bunların padişahın insan olma özelliklerini unutturmayacağını ileri sürmektedir. Pulur yazısının devamında Kanuni için şu ifadeleri kullanmaktadır: “İçki de içmiş olabilir. Herhalde hareme de bülbül dinlemeye girmemiştir. Hatta taht için tehlikeli gördüğü oğlu Mustafa’yı neredeyse gözünün önünde öldürmüş, İran’a kaçan oğlu Beyazıt’ın öldürülmesine karşı çıkmadığı gibi öldürenlere de armağanlar göndermiştir.” Yukarıda yer alan köşe yazılarında görüldüğü gibi Milliyet Gazetesi de Cumhuriyet Gazetesindeki Osmanlı profilinden çok farklı bir profil çizmemiştir.

3.4. Yeni Akit Gazetesinin Muhteşem Yüzyıl Dizisine İlişkin Söylemi

Muhafazakâr bir çizgide yayın yapan Yeni Akit Gazetesi, Muhteşem Yüzyıl dizisine dönük sert eleştirilerin yer aldığı köşe yazılarına yer vermiştir. Gazetenin yayın politikası ile örtüşen köşe yazıları, genellikle ‘laik’ olarak adlandırılan kesimin eleştirilmesi ekseninde kaleme alınmıştır. Yeni Akit yazarları, yazıla-

rında genellikle dizide anlatılanlar için ‘terbiyesizlik’, ‘rezilce bir iftira’, ‘fikir fahişeliği’ gibi ifadeleri kullanmışlardır. Köşe yazılarında ayrıca ‘yerin dibine batırmak’, ‘halt yemek’ gibi eğretilmelere de başvurulmuştur.

Çalışma kapsamında incelenen Milliyet Gazetesi ‘Mustafa’ filmi ile Muhteşem Yüzyıl dizisini karşılaştırırken; Yeni Akit Gazetesi ise diziyi ‘Hür Adam’ filmi ile kıyaslama yoluna gitmiştir. Yeni Akit yazarları Hür Adam’da geçen Atatürk sahnelerini eleştiren kesimin, Muhteşem Yüzyıl’a hoşgörü ile yaklaşmalarının bir çelişkiye yol açtığına işaret etmektedir. Bu konuya dönük bir yazı kaleme alan Hasan Karakaya bu çelişkili durum için şu ifadeleri kullanmaktadır: “Bunun adı çifte standarttır, bunun adı ikiyüzlülüktür... Bunun adı fikir fahişeliğidir. Sen kalkacak Muhteşem Yüzyıl adlı müptezel bir diziyeye tepki gösterenlere karşı çıkıp, ‘Ne var bunda? O, bir belgesel değil ki, bir kurgu! Alt tarafı bir film, bu tepki niye?’ diyeceksin ama bir yandan da gerek Said Nursi’nin hayatının anlatıldığı Hür Adam veya Kurtlar Vadisi Filistin filmlerine ağzına geleni söyleyeceksin! Neymiş Said Nursi gibi bir adam Mustafa Kemal’e nasıl kafa tutabilirmiş! Ulan salak, ‘O da bir film’ deyip geçsene.” Karşıt görüşler için sert ifadeler kullanan Karakaya yürütülen çalışma ve tartışmaları düşmanlık olarak adlandırmaktadır.

Yeni Akit yazarlarının diğer köşe yazarları gibi Osmanlı Devleti’ne ilişkin kanaatlerine yazılarında yer vermediği görülmektedir. Sadece Yener Dönmez “Muhteşem İhanet” başlıklı yazısında Kanuni için “Avrupa’ya adaleti, medeniyeti, kanunu öğreten kişi” tanımlamasını yapmaktadır.

3.4.1.Yeni Akit Gazetesinin Ötekileri: Laik Kesim

Muhteşem Yüzyıl dizisine ilişkin ‘yazık’, ‘ayıp’, ‘günah’ gibi ifadeleri tercih eden Yeni Akit yazarları, dizide anlatılanların ve diziyi destekleyenlerin tarihe haksızlık ettiği görüşünde birleşmektedirler.

Köşe yazılarında dizinin senaristi Meral Okay başta olmak üzere bu diziyi savunan kesim hedef olarak seçilmektedir. Yener Dönmez “Muhteşem İhanet” başlıklı yazısında Meral Okay için şu ifadeyi kullanmaktadır: “Gerçi İP’li Meral Okay’dan daha fazlasını beklemek safdillik olur.” Yazar, Meral Okay nezdinde İşçi Partisi sempatanlarını karşıt bir görüş olarak ilan etmektedir. Abdurrahman Dilipak “Vurun Osmanlı’ya” başlığını taşıyan köşe yazısında söz konusu çalışmayı “düşmanca” olarak nitelendirmekte ve “sanki psikolojik harpla karşı karşıyayız gibi geldi bana” ifadesini kullanmaktadır. Dilipak bu ifade ile ‘biz’ olarak gördüğü kesimin ‘onlar’ tarafından bir tehlike altında bırakıldığına dikkat çekmektedir. Yazar biz-onlar çatışmasını yine bir başka ifade-

sinde de yinelemektedir: “Karanlığa küfretmek yerine **bizim** bir mum yakmamız gerekiyor”, “O zaman **bizim sermaye gruplarının** bu tür filmlerin çekilmesi için sponsor olmaları gerekiyor.”

Onlar olarak görülen karşıt gruplar için köşe yazarları, “Batı’nın müebbed köleleri” ve “kafası kabuklular” gibi adlandırmalar yapmaktadırlar. Kimi durumlarda ise hedef kitle “Cumhuriyet’in yönetici kadrosu” gibi çok daha açık şekilde tanımlanmaktadır.

3.4.2.Yeni Akit Gazetesinde Temsil Edilen Osmanlı Devleti

Yeni Akit Gazetesi çalışmada incelenen diğer gazetelerin (Cumhuriyet ve Milliyet) aksine Osmanlı Devleti’ne ya da Muhteşem Yüzyıl dizisinin ana karakteri olan Kanuni Sultan Süleyman’a yönelik fikir beyan etmemektedir. Gazetede olumlu ya da olumsuz keskin bir Osmanlı Devleti profili çizilmemekle birlikte, köşe yazarlarının Osmanlı savunucularına destek veren yazılar kaleme almaları Osmanlı Devleti’ne ılımlı yaklaşıtları şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ

Medya kuruluşlarının içinde buldukları toplumun değer yargılarına, kültürüne ve inançlarına ters düşmemesi gerekir. Bu nedenle medya içeriklerinin hakim kültürel pratikler doğrultusunda oluşturulması beklenir. Zira medyanın gücünü koruması toplum tarafından kabul edilmesine bağlıdır. Medyanın toplumda meydana gelen sosyo-kültürel, ekonomik ve politik değişimlere karşı duyarlı olması gerekmektedir. Çünkü ancak bu şekilde toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekte ya da ihtiyaçları mevcut ortama göre üretebilmektedir.

“Medya kurumları kamuoyu oluşturmak için bilgi akışını aktif olarak kontrol ederken alıcılara olayları seçer, belirler ve sunarlar. Haber yapma sürecinde medya kurumları ideolojik ve politik işlevler çerçevesinde gerçekliği yeniden kurarlar” (Dağtaş ve Özer, 2001) Bu nedenle medya tarafından gönderilen hiçbir ileti salt gerçekliğe dayanmamakta, belirli süzgeçlerden geçirilerek alıcılara ulaştırılmaktadır. Burada devreye medya kuruluşlarının ekonomi-politik bir çerçevede oluşturdukları yayın politikaları devreye girmektedir. Her medya kuruluşu kendi yayın politikasına göre gerçeği yeniden üretmekte ve metinlerini/yayınlarını kamuoyunu kendi görüşleri doğrultusunda ikna etmek ve yönlendirmek üzere hazırlamaktadır. Eleştirel söylem analizinin uygulandığı bu çalışmanın örneklemini oluşturan gazete örneklerinde de söz konusu durumu görmek mümkündür. Çünkü ideolojileri farklı olan bu üç gazete olayı kendi gerçeklikleri doğrultusunda okurları ile paylaşmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi köşe yazarları Muhteşem Yüzyıl'ı bir dizi olarak ele almış; bu diziyeye yönelik eleştirileri ve uyarıları ise sansür olarak nitelemiştir. Sansür girişimini AKP Hükümeti ile özdeş hale getiren Cumhuriyet Gazetesi, hoşgörü düzeyi düşük bir hükümet ve başarılarının yanında karanlık bir tarafı da olan Osmanlı Devleti portresi çizmiştir.

Milliyet Gazetesi çalışma kapsamında ele alınan diğer gazetelere kıyasla daha örtük bir ötekileştirme stratejisi izlemiştir. Üstelik Milliyet Gazetesi bu stratejiyi tek bir kesime yönelik değil her iki kesimi de içine alacak şekilde gerçekleştirmiştir. Muhteşem Yüzyıl dizisine yapılanları tasvip etmeyen gazete aynı zamanda Mustafa filmine yönelik tutumları da doğru bulmadığını ifade etmiştir. Her iki kesimin de belirli konu ve durumlarda tutucu olduğundan dem vuran Milliyet yazarları bu anlamda iki zümreyi de belirli kalıplar doğrultusunda ele almıştır.

Yeni Akit Gazetesi'nin ise diğer iki gazete ile karşılaştırıldığında daha ağır bir üslup kullanmayı tercih ettiği bulgusuna rastlanmıştır. Muhteşem Yüzyıl dizisini yapanlar ve savunular gazetenin hedef tahtası haline gelmiştir. Yeni Akit yazarları birtakım adlandırmalar kullanarak karşıt görüşleri ötekileştirme yoluna gitmişlerdir. Gazetede sıklıkla 'onlar' konumuna indirgenen grubun olumsuzluklarına vurgu yapılması aşırı-leksikalizasyona yol açmıştır. Görüldüğü gibi ortada tek bir olay ancak 3 farklı yorum vardır.

Analize tabii tutulan gazetelerde yer alan köşe yazılarının yayın politikaları ile ters düşmeyecek biçimde kaleme alındığı görülmüştür. Bu anlamda köşe yazılarının yayın politikalarını pekiştirici yönde bir etkiye sahip olduğu bulgusuna rastlanmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmada her gazetenin içeriğini, hedef kitlesinin beklentileri doğrultusunda hazırladığı görülmüştür. Örneğin 'milli ve manevi değerleri kutsayan' muhafazakâr kesime yönelik yayın yapan Yeni Akit Gazetesi'nin Muhteşem Yüzyıl dizisini savunması ütopyik bir durum olarak görülebilir. Zira gazetenin söyleminin bu yönde olması halinde gazete, mevcut hedef kitlesini şaşırtacak ve hatta ağır bir tepkiyle karşılaşma riski ile karşı karşıya kalacaktır. Dilin ideolojik bir aygıt olması ve ötekileştirme bağlamında önemli bir misyonunun olduğu savı, çalışmanın uygulama kısmında bizzat doğrulanmıştır. Çalışma kapsamında her gazetenin bir ötekisi olduğu görülmüş ve bu anlamda gazetelerin ürettikleri dilsel kodlar ile farklı kesimlerin ötekileştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. ©

KAYNAKLAR

- Akca, Emel Baştürk (2009) "İdeoloji-Dil-Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası", *Medyada gerçeğin İnşası/Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*, (Editör: İsmet Parlak) Konya, Çizgi Kitabevi, s. 77-106
- Bauman, Zygmunt (2009) *Sosyolojik Düşünmek* (çev: Abdullah Yılmaz), İstanbul, Ayrintı Yayınları
- Balibar, Etienne (2007) "İrkçilik ve Milliyetçilik" *İrk, Ulus, Sınıf*, (çev: Nazlı Ökten), İstanbul, Metis Yayınları
- Demirelli, Levent (2009) "Yazılı Basında Eklemleyici/Dışlayıcı Bir Pratik Olarak Üniversitelerde Türban Örnek Olayı" *Medyada gerçeğin İnşası/Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*, (Editör: İsmet Parlak) Konya, Çizgi Kitabevi, s. 367-421
- Dağtaş, Erdal ve Özer, Ömer (2001) "Haber Söylemi: 11 Nisan 2001 Tandoğan Meydanındaki Esnaf Toplanmasının Medyadaki Sunumu" *İletişim Fakültesi Dergisi* Sayı: 5 s. 281-303
- Gökalp, Emre (2007b) "Milliyetçilik: Kuramsal Bir Değerlendirme" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 7, Sayı: 1, s. 279-298
- Gökalp, Emre (2007a) "Türk Milliyetçiliği Söylemlerinin Spor Basınında Yeniden İnşası", *Kültür ve İletişim Dergisi*, Sayı: 10 s. 9-62
- Hall, Stuart (2005) "İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü" *Medya İktidar ideoloji*, (Der: Mehmet Küçük) Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, s. 73-121
- İmançer, Dilek (2004) "Sosyal Psikolojik Açından Stereotip Kavramının Dil ve Metin Analizinde Kullanımı" *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, s. 128-142
- Shoemaker, Pamela ve Reese Stephen D. (2002) "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi" *Medya Kültür Siyaset*, (Der: Süleyman İrvan), Ankara, Alp Yayınları, s. 127-178
- Oktar, Lütfiye (2005) "Dil Kullanımı ve Toplumsal Kimlikler", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2, s. 73-83
- Strauss, Levi Claude (1995) *İrk, Tarih ve Kültür*, (çev: Haldun Bayrı, Reha Erdem, Arzu Oyaçoğlu, Işık Ergüden), İstanbul, Metis Yayınları
- Van Dijk, Teun (2003) "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım" *Söylem ve İdeoloji/Mitoloji, Din, İdeoloji*, (Editör: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan), İstanbul, Su Yayınevi

İnternet

www.wikipedia.com

www.filozof.net

Gazeteler

Ali ve Muaviye, Milliyet, 12 Ocak 2011

Baykal Olursa Yasak, Kanuni Olursa Serbest, Yeni Akit, 14 Ocak 2011

Hür Adam ve Kurtlar Vadisi Filistin... Bu Düşmanlık Niye?, Yeni Akit, 25 Ocak 2011

Kulübe Hoş geldin Meral, Milliyet, 11 Ocak 2011

Mahremiyet, Milliyet, 13 Ocak 2011

Muhteşem İhanet, 8 Ocak, 2011

Muhteşem Kazandı, RTÜK Yara Aldı, Milliyet, 14 Ocak 2011

Muhteşem Yüzyıl, Milliyet, 10 Ocak 2011

Sinema ve Tarih, Milliyet, 13 Ocak 2011

Vurun Osmanlı'ya, Yeni Akit, 7 Ocak 2011

Yasak, Yasak, Yasak, Milliyet, 11 Ocak 2011